

Леся ЛЕБЕДИК,
докторка педагогічних наук,
доцентка кафедри спеціальної освіти і
соціальної роботи,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Особистісно-орієнтована освіта ґрунтується на загальнолюдських та особистісних цінностях, з урахуванням потреб самої людини, її мотивів, здібностей, особистих якостей, життєвих цінностей тощо. Метою технології особистісно-орієнтованого навчання є гармонійне формування і всебічний розвиток особистості, повне розкриття її творчих сил, вироблення власного «Я», неповторної індивідуальності [6, с. 30; 8, с. 208–209; 9, с. 100]. Фахівець, як особистість, має стати суб'єктом життя, професійної діяльності, а не опановувати тільки певну сукупність наукових і професійних знань, умінь і навичок [9, с. 10].

Аналіз останніх публікацій показує, що психолого-педагогічні та дидактичні основи особистісно-орієнтованого навчання досліджені вченими Г. Баллом, І. Бехом, С. Гончаренком [1], І. Зязюном [2], С. Сисоевою, В. Стрельниковим [3–12], І. Якиманською та ін. Теоретичні та методологічні основи особистісно діяльнісного підходу в психології викладено в працях Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та ін., де особистість розглядається як суб'єкт діяльності, який сам формується у процесі діяльності та у спілкуванні з іншими людьми, визначає характер цієї діяльності та спілкування.

Маємо на меті дослідити теоретичні та методичні аспекти фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника в умовах особистісно-орієнтованого навчання, характерні ознаки особистісно-орієнтованої технології.

Виділимо наукові дослідження, які заклали філософські й педагогічні основи особистісно-орієнтованого навчання. Так, особистісно-орієнтоване навчання розглядається як процес, у якому в центрі навчання перебуває учень та у якому у тандемі вчитель-учень є провідною навчально-пізнавальною діяльністю, а не викладання, і у якій традиційна парадигма освіти вчитель-підручник-учень змінюється на нову: учень-підручник-вчитель (І. Зязюн [2]). Цей погляд на особистісно-орієнтоване навчання важливий для фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника.

В «Українському педагогічному словнику» особистісний підхід трактується як послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до суб'єкта виховної взаємодії і свідомого відповідального

суб'єкта власного розвитку; передбачає допомогу вихованцеві в усвідомленні себе особистістю, у становленні самосвідомості, виявленні, розкритті своїх можливостей, у здійсненні особистісно значущих і суспільно прийнятих самовизначень, самоутвердження, самореалізації; принцип особистісної обумовленості всіх психічних явищ людини, її діяльності та індивідуально-психологічних особливостей (С. Гончаренко [1]).

Ознаками особистісно-орієнтованого підходу дослідники вважають: індивідуальний підхід у навчанні; навчання на принципах співпраці, співдружності, взаєморозуміння та взаємоповаги; створення умов для розкриття особистісних якостей і здібностей студентів (В. Стрельников [4; 5, с. 243–250; 7, с. 54–57; 10, с. 9–10; 11, с. 40–42; 12, с. 142–149]).

Практика показує, що особистісно-орієнтоване навчання сприяє реалізації кожної особистості майбутнього соціального працівника, використовуючи особистісні можливості, здібності, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації тощо.

Особистісно-орієнтовані технології у фаховому зростанні особистості майбутнього соціального працівника: передбачають перетворення вищої позиції викладача і субординації студента на їхні індивідуально-рівноправні позиції; спрямовані на фахове зростання особистості майбутнього соціального працівника й ґрунтуються на виявленні його особливостей як суб'єкта становлення особистості як майбутнього фахівця з соціальної роботи, його інтереси й потреби.

У фаховому зростанні особистості майбутнього соціального працівника в умовах особистісно-орієнтованого навчання передбачені зміни форм комунікації, прийомів і засобів комунікативної діяльності, спрямованої на формування у них професійних та комунікативних компетентностей; передбачено не тільки накопичення знань, вироблення вмінь, навичок, компетентностей, а й формування принципів саморозвитку й самореалізації майбутнього фахівця з соціальної роботи, розвиток його пізнавальних здібностей; надає можливості кожному майбутньому соціальному працівнику навчатись відповідно до своїх здібностей і потреб, орієнтує його не тільки на досягнутий рівень, а й висуває дещо більші за його здібності вимоги, сприяє реалізації його потенційних можливостей; в основі навчання – особистість студента, створення комфортних, безконфліктних умов.

Для фахового зростання особистості майбутнього соціального працівника у моделі особистісно-орієнтованого навчання слід: організувати навчально-виховний процес як поєднання навчання, виховання і розвитку особистості, розкриття творчого потенціалу, становлення здібностей у гармонійному поєднанні з навчанням та вихованням; взаємини будуються на принципах довіри, поваги одне до одного, співробітництва та партнерства; створити умови для самопізнання, самонавчання та самооцінки своїх цілей та можливостей.

Отже, особистісно-орієнтоване навчання надає можливості кожному студентові, з урахуванням його здібностей, нахилів, інтересів, цілей та ціннісних орієнтацій, реалізувати себе в пізнавальній та навчальній діяльності; стимулює студента для самопізнання, самовиховання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 519 с.
2. Зязюн І. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу. *Рідна школа*. 2000. № 8 (848). С. 8–12.
3. Лебедик Л. В., Стрельніков В. Ю., Стрельніков М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навч.-метод. посіб. Полтава: АСМІ, 2020. 303 с.
4. Стрельніков В. Ю. Інноваційні технології навчання у вищій школі, орієнтовані на розвиток особистості студента. *Метод. реком. для слухачів пед. ф-ту МІПК*. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2003. 23 с.
5. Стрельніков В. Ю. Критерії технологій навчання, орієнтованих на розвиток особистості. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / кол. авт.* Київ: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2003. Вип. 35. С. 243–250.
6. Стрельніков В. Ю. Особистісно зорієнтоване розвивальне навчання. *Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика: довідник*. У 2 ч. Полтава: ПОІППО, 2007. Ч. 2. Н-Я. С. 30.
7. Стрельніков В. Ю. Особистісно орієнтована освіта як втілення ідей М. В. Остроградського. *Педагогіка математики і природознавства. IV Всеукраїнські читання, присвячені пам'яті М. В. Остроградського*, 4–5 жовтня 2000 р. Збірник статей. Полтава: ПОІПОП, 2000. С. 54–57.
8. Стрельніков В. Ю. Особистісно орієнтоване розвивальне навчання. *Педагогічні технології. Досвід. Практика: Довідник*. Полтава: ПОІППО, 1999. С. 208–209.
9. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.
10. Стрельніков В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 2. 230 с.
11. Стрельніков В. Ю. Проблеми вибору педагогічних технологій у аспекті особистісно орієнтованої освіти. *Імідж сучасного педагога*, 2001. № 3–4. С. 40–42.
12. Стрельніков В. Ю. Прогностична модель особистісно-професійного розвитку викладача. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. Серія економічні науки. № 1. 5/2002. С. 142–149.